स्थानीय राजपत्र

पिपरा गाउँपालिका द्वारा प्रकाशित

खण्ड :१ संख्या :२ मितिः २०७५/०४/१५

भाग १

पिपरा गाउँपालिकाको

कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन ऐन,२०७४

मूल्य रु ६०

खण्ड : १ संख्या : २ मिति : २०७५/०४/१५

पिपरा गाउपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्डः १ सख्याः २ मितिः २०७५/०४/१५

भाग-१
पिपरा गाउपालिकका

कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन ऐन,२०७४

पस्तावना:
पिपरा गाउपालिकाका क्षत्र भित्रकाकषिका व्यवसायीकरण गन,कषि व्यवसायका पवद्धन एव व्यवस्थापन गन, कषक एवम कषि व्यवसायीबीच आपसी सम्बन्ध सदढगन तथा कषि करारका माध्यमबाट उत्पादन बढाउन र बजारीकरणद्वारा व्यवसायिक रुपमासमग कषि विकासका लागि आवश्यक काननी व्यवस्था गन वाञ्छनीय भएकाल, पिपरा गाउसभाल नपालका सविधानका धारा २२६ र स्थानीय सरकार सञ्चालन एन २०७४ ल दिएका अधिकार बमाजिम गाउ सभाल या एन बनाएका छ ।

परिच्छद १
पारम्भिक

१. सक्षिप्त नाम र पारम्भ: (१) यस एनका नाम " कषि व्यवसाय पवद्धन एन, २०७४" रहकाछ ।

(२) या एन तरुन्त पारम्भ हनछ ।

२. परिभाषा : विषय वा पसगल अका अथ नलागमा यस एनमा,-

(क) "अध्यक्ष" भन्नाल गाउसभाका अध्यक्ष सम्झनपछ ।

(ख) "उत्पादक" भन्नाल कषि वस्त उत्पादन गन कषक वा कम्पनी वा कषि फाम वा सहकारी उत्पादक सम्झन पछ ।

(ग) "एजन्ट" भन्नाल कषि उद्यमी, व्यवसायी, कषि बजार वा कषिजन्य वस्तहरूका काराबार गन दतावाला व्यक्ति सम्झन पछ र सा शव्दल सगठित सस्थाका पतिनिधिलाइ समत जनाउछ ।

(घ) "कायपालिका" भन्नाल पिपरा गाउ कायपालिका सम्झनपछ ।

(ङ) "काष" भन्नाल यस एनका दफा १० बमाजिम स्थापित कषि व्यवसाय पवद्धन काषलाइ सम्झन पछ ।

(च) "कषक" भन्नाल यस एनका पयाजनका लागि कसका जग्गा करारमा लिइ वा आफ्न जग्गामा व्यावसायिक कषि खती गन कषक, कषक समह, कषि व्यवसायी, कषि फम र कषि सहकारी समतलाइ सम्झन पछ ।

(छ) "कषि" भन्नाल अनसची (१) मा उल्लख भए बमाजिमका बिषयसग सम्वन्धित कषिलाइ सम्झन पदछ सा शव्दल व्यावसायिक कषिलाइ समत जनाउछ ।

(ज) "कषि फाम" भन्नाल व्यवसायिक पयाजनका लागि अनसची (१) बमाजिमका बाली उत्पादनका लागि सञ्चालन गरिएका कषि फाम सम्झन पछ । (झ) "कषि बजार" भन्नाल कषि उपजका गडिङ,

प्याकजिङ्ग, ढवानी, भण्डारण, वितरण तथा कषि उपजका बिक्री

वितरण गन कृषि बजार सम्भन पछ ।

(ञ) "कृषि वस्त" भन्नाल कृषकल कन बाट विरुवा वा जीवजन्तबाट उत्पादन गरका उपभाग्य कृषि वस्त सम्भन पछ ।

(ट) "कृषि व्यवसाय" भन्नाल दहायका व्यवसाय सम्भन पछ :-

(१) व्यावसायिक उद्दश्यल गरिन कृषि बाली वा बस्तका उत्पादन

(२) कृषिजन्य वस्तका पशाधन,

(३) कृषि उपजका व्यापार,

(४) कृषि उत्पादनका लागि पयाग हन रासायनिक वा पाङ्गारिक मलका उत्पादन, भण्डारण तथा वितरण,

(५) कृषि उत्पादनका लागि पयाग हन विउ, वना, नश्ल र भराका उत्पादन, परामश सवा, भण्डारण तथा वितरण,

(६) कृषिमा पयाग हन आषधि एवम विषादीका उत्पादन, परामश, भण्डारण तथा बिकी व्यवसाय ।

(ठ) "खदा बजार" भन्नाल कन विक्रताल उपभाक्तालाइ बिक्री गन खदा बजारलाइ सम्भन पछ ।

(ड) "ताकिएका वा ताकिए बमाजिम" भन्नाल यस एन बमाजिम बनका नियमावलीमा ताकिएका वा ताकिए बमाजिम सम्भन पछ ।

(ण) "थाक बजार" भन्नाल कन उत्पादक वा विक्रताल अका विक्रतालाइ कृषि वस्त बिक्री वितरण गन थाक बजारलाइ सम्भन पछ ।

(त) "गाउपालिका" भन्नाल पिपरा गाउपालिकालाइ सम्भन पछ ।

(थ) "अध्यक्ष भन्नाल पिपरा गाउपालिकाका अध्यक्षलाइ सम्भन पछ ।

(द) "पमख पशासकीय अधिकत" भन्नाल पिपरा गाउपालिकाका पमख पशासकीय अधिकत सम्भनपछ ।

खण्ड : १ संख्या : २ मिति : २०७५/०४/१५

(ध) "बिक्रता" भन्नाल कृषि वस्तहरू बिक्री गन व्यापारी, कषक, कषक समह, कृषि फाम, सहकारी सस्था, कम्पनी वा एजन्ट बिक्रता समतलाइ सम्भन पछ ।

(न) "मन्त्रालय" भन्नाल सघ तथा पदशका कृषि क्षत्र हन मन्त्रालयलाइ सम्भन पदछ ।

(प) "व्यवसायिक कृषि करार" भन्नाल व्यवसायिक कृषि खती वा कृषि फामका सञ्चालन, कृषि वस्तका व्यावसायिक उत्पादन, खरिद, विक्री, सञ्चय र बजारीकरण गन वाकृषि व्यवसाय पबद्धन गन दइ वा सा भन्दा बढी पक्षहरु वीच भएका सम्भाता वा व्यवसायिक कृषि करारलाइ सम्भन पदछ । यस शब्दल व्यवसायिक कृषि पयाजनका लागि व्यक्तिगत वासस्थागत रुपमा लिजमा लिन दिन वा कृषिजन्य उद्यागका लागि कृषि वस्त वा वालीका उत्पादन वा आपति गन दइ वा दइभन्दा बढी पक्षहरूबीच क्षत्रफल, परिमाण, मल्य र गणस्तरका आधारमा भएका करारलाइ समत जनाउछ ।

(फ) "वडा" भन्नाल गाउ गाउपालिकाका वडा सम्भनपछ ।

(ब) "समिति" भन्नाल यस एनका दफा ५ बमाजिम गठन भएका कृषि बजार सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति सम्भन पछ ।

(भ) "सभा" भन्नाल पिपरा गाउसभालाइ सम्भनपछ ।

(म) “सकलन कन्द” भन्नाल कषककहरूल दासा बजारमा विक्री गन उद्देश्यल कषि उपज सकलन गरेर विक्रतालाइ विक्री गनसकलन कन्दलाइ सम्झन पछ ।

(य) “हाट-बजार” भन्नाल कषि उपज लगायत अन्य स्थानीय उत्पादन विक्री गन उद्दश्यल स्थानीय तहबाट स्वीकत लिइ सचालन भएका हाट बजारलाइ सम्झन पछ ।

परिच्छेद २
कषि बजारसम्वन्धी व्यवस्था

३ कषि बजारका स्थापनाः (१) गाउपालिकाल आफ्ना क्षत्रभित्रका कन पनि स्थानमा कषि बजारका स्थापना गन सक्नछ ।

(२) कषि सम्वन्धी सहकारी वा कषि सम्वन्धी व्यवसायिक सस्थाल पिपरा गाउपालिकाका अनमति लिइ कषि बजारका स्थापना गन सक्नछ ।

४. कषि बजारका वगीकरण :(१) यस एनका दफा ३बमाजिम स्थापना हन कषि बजारका वगीकरण दहाय बमाजिमका हनछ :-

(क) थाक बजार,

(ख) खदा बजार,

(ग) हाट-बजार,

(घ) सकलनकन्द ।

(२) उपदफा (१) बमाजिमका बजार सञ्चालन वापत लाग्न शल्क सभाल ताक बमाजिम हनछ ।

(३) बजार सञ्चालन सम्वन्धी अन्य व्यवस्था कायपालिकाल ताक बमाजिम हनछ ।

५. कषि बजार सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिः (१) यस एनका दफा (३) बमाजिम स्थापना भएका कषि बजारका सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गनका लागि कषि बजार तथा व्यवस्थापन समिति रहनछ ।

(२) कषि बजार सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी अन्य व्यवस्था ताकिए बमाजिम हनछ ।

परिच्छेद ३
कषि व्यवसाय पवद्धन सम्बन्धी व्यवस्था

खण्ड : १ संख्या : २ मिति : २०७५/०४/१५

६. स्थानीय कषि व्यवसाय पवद्धन समितिः (१) कषि क्षत्रका समग विकास तथा पवद्धन लगायतका काय गन पिपरा गाउपालिकामा एक स्थानीय कषि व्यवसाय पवद्धन समिति रहनछ ।

(२) उपदफा (१) बमाजिमका समितिमा दहाय बमामिजका सदस्यहरु रहन छन :-

(क)गाउ पमख – अध्यक्ष

(ख)कषि क्षत्र हन कायपालिकाका सदस्य – सदस्य

(ग)पमख पशासकीय अधिकत – सदस्य

(घ)गाउपालिकास्तरीय खाद्य सरक्षा समितिका सयाजक वा पमख – सदस्य

(ङ)समितिल मनानयन गरका विज्ञसदस्य एक जना– सदस्य

(च)समितिल मनानयन गरका व्यवसायिक किसानमध्य एक जना – सदस्य

(छ)गाउपालिकाका कषि शाखा वा इकाइ पमख – सदस्य सचिव

(३) समितिलसम्बन्धित क्षत्रका विशषज्ञ तथा अन्य व्यक्तिलाइ समितिका बठकमा आमन्त्रण गन सक्नछ ।

(४) समितिका बठक सम्बन्धी अन्य कायविधि समिति आफल निधारण गर बमाजिम हनछ ।

(५) समितिल यस एनका उद्दश्य कायान्वयन गन आवश्यकता अनसार विभिन्न उप–समितिहरु गठन गन सक्नछ ।

(६) समितिका सचिवालय गाउपालिकाका कषि क्षत्र हन विभाग, शाखा, महाशाखा वा इकाइमा रहनछ ।

७. समितिका काम, कतव्य र अधिकार : यस एनमा अन्यत्र व्यवस्था भएदखि वाहक समितिका काम, कतव्य र अधिकार दहाय बमाजिम हनछ :-

(क) स्थानीयस्तरमाकषि व्यवसाय पवद्धन गन आवश्यक नीति तथायाजना तजमा गन,

(ख) कषि व्यवसाय पवद्धन गन सघीय तथा पादशिक निकायसग समन्वय र सहकाय गन,

(ग) कषि व्यवसायका पवद्धन गन सम्बन्धमा आवश्यक काय गन,

(घ) कषि व्यवसायका पवद्धनगन सम्बन्धमा कायकम सचालन गन,

(ङ) कषि व्यवसाय पवद्धन गन आवश्यक पन सीप, पविधि तथा अन्य आवश्यक विषयका उचित व्यवस्था गन पवद्धनात्मक कायहरु गन,

(च) कषि व्यवसाय पवद्धन काषका सञ्चालन गन,

(छ) ताकिए बमाजिमका अन्य आवश्यक कायगन ।

८. कषि व्यवसायलाइ सविधा दिन:- (१) गाउपालिकाल कषि व्यवसायका लागि दहाय बमाजिम छट तथा सविधा दिन सक्नछ :-

(क) स्थानीयकर निकासी शल्क

(ख) कषि व्यवसायपवद्धन सम्बन्धी पविधि पयाग र विस्तारमा अनदान जस्त ढवानी साधन, यान्त्रिक उपकरण आदि ।

(२)उपदफा (१) बमाजिम दिइन छट तथा सविधाहरु ताकिए बमाजिम हनछ ।

(३)उपदफा (१) बमाजिम दिइन सविधाका अतिरिक्त अन्य सविधा समितिका सिफारिसमा कायपालिकाल ताक बमाजिम हनछ ।

९. कषि ऋण: (१) कन पनि बक वा वित्तीय सस्थाल सा सस्थाका नियम बमाजिम कषि ऋण उपलव्ध गराउन सक्नछ ।

(२) पचलित नपाल काननमा जनसक करा लखिएका भए तापनि यस एन बमाजिमका व्यावसायिक कषि करार सम्बन्धी सम्झातालाइ धिताका रूपमा स्वीकार गरी कन बक वा वित्तीय सस्थाल उपदफा (१) बमाजिमका ऋण उपलब्ध गराउन सक्नछ ।

(३) उपदफा (२) बमाजिम उपलव्ध गराउन ऋणलाइ सरकारका अति पाथमकिता क्षत्रमा कजा लगानी गरका सरह मानी सा वापत उक्त बक वा वित्तीय सस्थाल पाउन सविधा समत पाउन सक्नछ ।

(४) कन बक वा वित्तीय सस्थाल उपदफा (२) बमाजिम गरका लगानी उठन नसक्न भइ अपलखन गन पनभएमा सा अपलखन गरका वषका खद करयाग्य आयबाट सा अङ्क बरावरका रकम घटाउन सक्नछ ।

परिच्छद ४

काषका स्थापना तथा सञ्चालन

१०. काषका स्थापना: (१) कषि व्यवसाय पवद्धन गनकालागि एक छटट कषि व्यवसाय पवद्धन काषका स्थापना गरिनछ ।

(२) उपदफा (१) बमाजिमका काषमा दहायका रकमहरु रहनछन :-

(क) सघीतथा पादशिक सरकारबाट पाप्त रकम,

(ख) गाउपालिकाबाट पाप्त रकम,

(ग) नपाल सरकारबाट विदशी सरकार, अन्तराष्ट्रिय सघ सस्थासग सम्झाता गरी स्थानीय तहमा विनियाजित रकमवापत पाप्त रकम

(घ) अन्य कन सातबाट पाप्त रकम ।

खण्ड : १ संख्या : २ मिति : २०७५/०४/१५

(३) उपदफा (१) का खण्ड (ग) बमाजिमका रकम पाप्त गन अघि सघीय अथ मन्त्रालयका स्वीकति लिन पनछ ।

११. काषका सञ्चालन:(१) गाउपालिकाका नीति, कानन तथा निदशन बमाजिम कषि व्यवसायका पवद्धन गनका लागि काषका रकम खचगरिनछ ।

(२) काषका सचिवालय गाउपालिका अन्तगतका कषि इकाइ वा शाखामा रहनछ ।

१२. काषका सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था: (१)समितिका तफबाट गरिन सम्पण खच दफा १० बमाजिमका काषबाट ताकिए बमजिम व्यहारिनछ ।

(२) समितिका काषमा रहका रकम समितिल पचलित कानन बमाजिम कन बकमा खाता खाली जम्मा गनछ ।

(३) समितिका काषका सञ्चालन समितिका अध्यक्ष वा सदस्य -सचिव र लखा पमखका सयक्त दस्तखतबाट हनछ ।

(४) काषका सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था ताकिए बमाजिम हनछ ।

१३. लखा र लखापरीक्षण (१) काषका आय व्ययका लखा पचलित कानन बमोजिम राख्न पनछ ।

(२) काषका लखापरीक्षण महालखा परीक्षकबाट हनछ ।

परिच्छद ५

व्यवसायिक कषि करार(लिज)

१४. व्यवसायिक कषि करार गन सकिन: (१) यस एन बमाजिम कषि व्यवसायका पवद्धन गन दइ वा दइ भन्दा बढी पक्षबीच व्यवसायिक कषि करार गन सकिनछ ।

(२) उपदफा (१) बमाजिम करार गदा पचलित नपाल काननका अधिनमा रही पक्षहरुका आपसी सहमतिमा विद्यतीय पणालीका माध्यमबाट समत गन सकिनछ ।

(३) उपदफा (२) बमाजिमका करार गदा अपनाउन पन पक्रिया ताकिए बमाजिम हनछ ।

१५. जग्गा तथा भातिक साधन उपलब्ध गराउन सकिन: कन व्यक्ति,सस्था वा निकायल कषि व्यवसाय गन पयाजनका लागि व्यक्ति,कषि फाम वा व्यवसायी, कषक समह वा त्यस्ता कषक समह मिलर बनका समिति, सहकारीलाइ जग्गा तथा भातिक सम्पत्ति करार गरी उपलब्ध गराउन सक्नछ ।

१६. जग्गा तथा भातिक साधन माग गन सक्न: (१) कन कषक वा कषि व्यवसायील व्यावसायिक रुपमा कषि सम्बन्धी काय गनका लागि पचलित काननका पतिकल नहन गरी करार बमाजिम जग्गा तथा भातिक साधन पाप्त गन दफा १५ बमाजिमका व्यक्ति वा निकायसग माग गनसक्नछ ।

(२) उपदफा (१) बमाजिम जग्गा तथा भातिक साधन माग भइ आएमा निश्चित अवधि ताकी पचलित कानन बमाजिम सम्बन्धित निकायल करारमा जग्गा तथा भातिक साधन उपलब्ध गराउन सक्नछ ।

(३) जग्गा तथा भातिक साधन उपलब्ध गराउन सम्बन्धी पक्रिया तथा अन्य व्यवस्था ताकिए बमाजिम हनछ ।

(४) खती गाउी लगातार २ बषसम्म बाभा रहका कषियाग्य जमिन नपाल सरकारल ताकिए वमाजिम कषि पयाजनका लागि पयागमा ल्याउन सक्नछ ।

१७. स्वामित्व हस्तान्तरण नहन: यस एनका दफा १५ बमाजिम कन जग्गा वा भातिक साधन उपलब्ध गराएका अवस्थामा करार गरका वा लिजमा लिएका कारणल मात्र जग्गा वा भातिक साधनमा करारका पक्षका स्वामित्व हस्तान्तरण हन छन ।

१८. पन:करार गन नहन : यस एन बमाजिम करार गन पक्षल दाश्रा पक्षका सहमती नलिइ साही बिषयमा तश्रा पक्षसग पन: करार गन पाउन छनन ।

१९. व्यवसायिक कषि करारका विषयवस्तहरू : (१) यस एन बमाजिम कषि करार गदा करारका पकति र अवस्था अनरुप अनसची- २मा उल्लख भए बमाजिम हनछ ।

(२) यस एनका पतिकल नहन गरी पक्षहरूका सहमतिमा उपदफा (१) मा उल्लखित विषय बाहकका अन्य उपयक्त विषयवस्तहरु समत व्यवसायिक कषि करारमा समावश गन सकिनछ ।

२०. व्यवसायिक कषि करारका पक्षहरूका दायित्व : (१) यस एनका दफा १५ वा १६ बमाजिम कषि व्यवसाय सञ्चालन गन लिएका जग्गा तथा भातिक साधनमा पक्षहरूका दायित्व यस एनमा उल्लख भएका अतिरिक्त अन्य दायित्व करारमा ताकिए बमाजिम हनछ ।

(२) कषि वस्तका परिमाण वा क्षत्र ताकी गरिन व्यवसायमा पक्षहरूका दायित्व पक्षहरू बीच करारभएकामा यस एनमा उल्लख भएका अतिरिक्त अन्य कराहरू करारमा उल्लख भए बमाजिम हनछ ।

(३) व्यवसायिक कषि करार गन पक्षहरूल कषि करार पयाजनका लागि कषि उत्पादन सामगी, पविधि र ऋण वा अन्य सहायता आफ वा वित्तीय सस्थाहरू माफत ताकिएका शतहरूका आधारमा उपलब्ध गराउन गरी आ-आफना दायित्व निधारण गन सक्नछन ।

(४) व्यवसायिक कषि करार गन पक्षहरुल पचलित काननका पतिकल नहन गरी गन पनछ ।

२१. करार परा गन पन समय र तरिका: (१) करारमा करार परा गन समय र तरिका उल्लख भएकामा उल्लिखित समयभित्र र उल्लिखित तरिका बमाजिम करार परा गन पनछ ।

(२) करार बमाजिमका काम गन करारमा कन समय वा तरिका ताकिएका रहनछ तर सा काम कन खास समयमा वा कन खास तरिकाल मात्र गन सकिन रहछ भन साही समयमा साही तरिका बमाजिम गन गरी करार भएका मानिनछ ।

(३) उपदफा (२) मा लखिएका अवस्थामा बाहक करारमा करार परा गन समय र तरिका उल्लख नभएमा उचित समयभित्र उपयक्त तरिका अपनाइ परा गन पनछ ।

२२. करार परा गन स्थान: (१) करार बमाजिम काम परा गन कन निश्चित स्थान ताकिएका रहछ भन सा काम साही स्थानमा परा गन पनछ ।

(२) करार बमाजिम कन एक पक्षल अका पक्षलाइ कन मालसामान दिन वा बभ्काउन स्थान करारमा ताकिएका रहछ भन साही स्थानमा न दिन वा बभ्काउन पनछ ।

(३) करार बमाजिम काम गन निश्चित स्थान नताकिएका तर सा काम कन खास स्थानमा मात्र गन सकिन वा चलन व्यवहार वा सा कामका पकति अनसार कन खास स्थानमा मात्र गन पन किसिमका रहछ भन सा काम साही स्थानमा गन गरी करार भएका मानिनछ ।

(४) उपदफा (२) र (३) मा लखिए दखि बाहक अन्य अवस्थामा करार बमाजिम काम गन स्थान करारमा उल्लख भएका रहनछ भन करार बमाजिम काम गन पक्षल अका पक्षलाइ मनासिब माफिकका

स्थानू ताकिदिन सचना गन पूनछ र अका पक्षल पनि सा काम गन मनासिब माफिकका स्थान ताकिदिन पनछ ।

२३. <u>करार परा गन नपन अवस्था</u>: दहायका अवस्थामा करार बमाजिम काम गन आवश्यक पन छन ।

(क) करारका एक पक्षल अका पक्षलाइ करार बमाजिमका दायित्व परा गन नपन गरी छट दिएमा,

(ख) बदर गराउन सकिन करार बदर गराउन पाउन पक्षल बदर गराएमा,

(ग) अका पक्षल करार उल्लघन गरका कारणबाट करारका परिपालना हन नसक्न भएमा,

(घ) यस एनका कन व्यवस्था बमाजिम करार बमाजिमका काम गन नपन भएमा,

(ङ)करार गदाका परिस्थितीमा आधारभत परिवतन भ करारका परिपालना गन असम्भव भएमा।

२४. <u>करार दता गन पन</u>: (१) यस एन अन्तगत सम्पन्न गरिएका कराररहरुसम्भ्काता भएका मितिल पतिस दिनभित्र सम्वन्धित गाउपालिकामा दता गन पनछ ।

(२) उपदफा (१) बमाजिम करार दता गदा ताकिए बमाजिमका दस्तर लाग्नछ ।

(३) दता नगरिएका करारका आधारमा नपाल सरकार वा अन्य निकायल दिन सविधा वा सहलियत दिन पयाजनका लागि मान्यता पाप्त गन छन ।

(४) उपदफा (१) बमाजिम भएका करारका आधिकारिक पति गाउपालिकाका वा गाउपालिकाका ताकिएका अधिकारील अनिवाय रूपल राख्न पनछ ।

(५) उपदफा (१) बमाजिमका करारदता गन दव पक्षहरू स्वयम वा उनीहरूका कानन बमाजिमका पतिनिधि उपस्थित हन पनछ ।

(६) गाउपालिकाल कन व्यवसायी वा कषकल कषि करार दता गन ल्याएकामा दता गन अधिकारील यस एन बमाजिम उल्लख हनपन कन करा उल्लख नभएका वा अनचित पावधान उल्लख भएकामा सा परिमाजन गरर मात्र दता गन आदश दिन सक्नछ ।

(७) उपदफा (६) बमाजिम दिइएका आदश करारका पक्षहरूल पालन गन पनछ ।

परिच्छद ६

<u>विवाद समाधान</u>

२५. <u>विवादका समाधान</u>: (१) यस एन अन्तगत गरिएका कषि करारका कायान्वयनका सम्बन्धमा कन विवाद उत्पन्न भएमा पक्षहरूल आपसी बाताबाट त्यस्ता विवादहरू समाधान गन सक्नछन ।

(२) उपदफा (१) बमाजिम वाताबाट विवाद समाधान हन नसकमा पक्षहरुल पचलित कानन बमाजिम स्थानीय न्यायिक समितिमा निबदन दिन पनछ ।

(३)उपदफा (२) बमाजिम निबदन पन आएमा स्थानीय न्यायिक समितिल पतिस दिन भित्र मलमिलापका माध्यमबाट विवादका टङ्गा

लगाउन पनछ ।

(४) उपदफा (३) बमाजिम भएका विवादका टङ्गा उपर चित्त नवभ्कन पक्षल स्थानीय सरकार सञ्चालन एन, २०७४ बमाजिम ३५ दिनभित्र सम्वन्धित जिल्ला अदालतमा पनरावदन गन सक्नछ ।

(५) उपदफा (३) बमाजिम मलमिलापबाट विवाद समाधान हन नसकमा पक्षहरुल पचलित कानन बमाजिम मध्यस्थता सम्बन्धी कारवाही अगाडी बढाउन समत सक्नछन ।

(६) मध्यस्थता सम्बन्धी कारवाही अगाडी बढाउदा मध्यस्थकताका नाम करारमा न उल्लख भएकामा साही बमाजिम हनछ।

(७) उपदफा (६) बमाजिम करारमा नाम उल्लख नभएकामा पक्षहरूका पतिनिधि, स्थानीय तहका पतिनिधि वा स्थानीय तहबाट ताकिएका बिषयविज्ञ वा मलमिलापकतासहितका मध्यस्थता समितिका गठन गरिनछ ।

(८) उपदफा (७) बमाजिम मध्यस्थता चयनका लागि दब पक्षहरूबाट अनराध भइ आएमा सम्वन्धित व्यक्ति वा कायालयल अनिवाय रूपमा सात दिनभित्रमा लिखित सहमति वा असहमति दिन पनछ ।

(९) मध्यस्थता समितिल उजरी परका सात दिनभित्र वाताद्वारा विवादका समाधान गन पनछ ।

(१०) उपदफा (९) बमाजिम विवाद समाधान हन नसकमा सम्वन्धित पक्षलाइ उजरी उपर सात दिनका म्याद दिइ पतिवाद गन माका दिन पनछ ।

(११) उपदफा (१०) बमाजिमका समयावधिभित्र सम्वन्धित पक्षल पतिवाद गरी वा गाउी बसमा सा व्यहारा उल्लख गरी मध्यस्थता समितिल थप सात दिनभित्रमा आफना निणय दिन पनछ ।

(१२) उपदफा (११)बमाजिम मध्यस्थता समितिद्वारा गरिएका निणय अन्तिम हनछ ।

(१३) यस एन बमाजिम मध्यस्थता समितिद्वारा गरिएका निणय उपर चित्त नवभ्कन पक्षल मध्यस्थता एन,२०५५का म्यादभित्र सम्बन्धित उच्च अदालतमा निवदन दिन सक्नछ ।

(१४) मध्यस्थता समितिका अन्य कायविधि करारमा उल्लख भएकामा साही बमाजिम र अन्यका हकमा मध्यस्थता समितिल ताक बमाजिम हनछ ।

(१५) मध्यस्थकताल पारिश्रमिक र सविधा पक्षहरूबाट लिन सक्नछन ।

२६. <u>म्याद सम्बन्धमा</u> : यस एन बमाजिमका विवादमा पक्षका काव वाहिरका परिस्थिति परी यस एनका दफा २५ का उपदफा (१०) बमाजिमका म्याद गजन गएमा एकपटकलाइ बढीमा पन्ध दिन म्याद थाम्न पाउनछ ।

२७. <u>मध्यस्थता समितिका निणयका कायान्वयन</u> :(१) मध्यस्थता समितिका निणय भएका सात दिनभित्रमा पक्षहरूल निणय कायान्वयन गन पनछ।

(२) उपदफा (१) बमाजिम कन पक्षल ताकिएका समयमा निणयका कायान्वयन गाउमा त्यस्ता निणयका कायान्वयनमा जिल्ला पशासन कायालय र अन्य निकायका सहयाग लिन सक्नछ ।

(३) उपदफा (२) बमाजिमका कायालयल निणय कायान्वयन गन सिलशिलामा सम्बन्धित पक्षका सम्पत्ति वा काराबार राक्का राख्न,

त्यस्ता सम्पत्ति वा कारोबार रोक्का राखकामा फुकवा गन लखि पठाउन सक्नछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम रोक्का वा फुकवा गरिदिन अनुरोध भइ आएमा सम्बन्धित मालपोत कार्यालय, बक वा वित्तीय संस्थाल त्यस्ता सम्पत्ति वा कारोबारको रोक्का वा फुकवा गन पनछ ।

(५) मध्यस्थता सम्बन्धी बिषयमा यस ऐनमा उल्लिखित बिषयका हकमा यस ऐन बमोजिम र अन्य बिषयका हकमा मध्यस्थता ऐन, २०५५ बमोजिम हुनछ ।

परिच्छेद ७
विविध

२८. व्यवसाय दर्ता गन पन : (१) करार गरी कृषि व्यवसाय सञ्चालन गन चाहन कृषक, कृषि फाम वा एजण्ट लगायतल दर्ता गाउी व्यवसाय सञ्चालन गन हुदन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका व्यवसायको दर्ता प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतल गनछ । निजल अधिकृतस्तरका कुन कर्मचारीलाइ आवश्यकता अनुसार यस्ता करार दर्ता गन अधिकार प्रत्यायोजन गन सक्नछ ।

(३) व्यवसाय करार दर्ता तथा शुल्क लगायतका अन्य व्यवस्था कार्यपालिकाल निर्धारण गर बमोजिम हुनछ ।

२९. क्षतिपूर्ति सम्बन्धी व्यवस्था : (१) करार कार्यान्वयनका सन्दर्भमा कुन पक्षका काम कारवाहीबाट अर्का पक्षलाइ क्षति पुग्न गएमा करारमा न क्षतिपूर्तिको मात्रा तोकिएकामा सोही बमोजिम र नतोकिएका हकमा सम्झौताको प्रकृति, स्थलगत निरीक्षण, स्थानीय सर्जमिन, विशषज्ञको राय, प्रचलित दरभाउ समत बुझी सोको आधारमा मर्का पन पक्षलाइ मध्यस्थता समितिल क्षतिपूर्ति भराइदिन निर्णय गन सक्नछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुक कुरा लखिएका भए तापनि पक्षका काबु वाहिरका परिस्थितिल गर्दा करारका यथावत परिपालना हुन नसकका अवस्थामा यस ऐन बमोजिमको दायित्व तिन व्यहोन पन छन । तर करार गर्दाका अवस्थामा पक्षवीच कुन लनदन भएको रहछ भन अवस्था हरी मर्का पन पक्षलाइ लनदनको सामान, वस्तु वा नगद फिर्ता दिन पनछ ।

३०. कारवाही चलाउन तथा दण्ड सजाय गन अधिकारी : (१) यस ऐन बमोजिम दण्ड सजाय गन वा क्षतिपूर्ति भराउन अधिकार स्थानीय न्यायिक समितिलाइ हुनछ ।

(२) यस ऐन बमोजिम कारवाही तथा सजाय हुन मुद्दा अनुसन्धान तथा तहकिकात गन अधिकारील सम्बन्धित जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालयको परामर्श तथा सहयोग लिन सक्नछ ।

३१. दण्ड सजाय : (१) कसैल यस ऐनको देहाय बमोजिम कसुर गरमा

दहाय बमाजिमका सजाय हुनछः

(क) दफा ३ र ४ विपरित कषि बजार स्थापना र सञ्चालन गरमा पच्चिस हजार दखि पचासहजार रूपयासम्म,

(ख) मनासिव कारण वगर दफा २८ का उपदफा (२) का काय गाउमा वा गन इन्कार गरमा त्यस्ता कायालयका मुख्य भइ काय गन अधिकारी वा त्यस्ता काय कन अधिकारीलाइ पत्यायाजन गरिएकामा त्यस्ता जिम्मवारी पाप्त अधिकारीलाइ पच्चिसहजारदखि पचासहजार रूपयासम्म,

(ग) दफा २९ बमाजिम क्षतिपति भन आदश दिएकामा लापरवाही पवक त्यस्ता क्षतिपति नदिएमा त्यस्ता अटर गनलाइ पच्चिसहजारदखि पचासहजार रूपयासम्म ।

(घ) यस एन वा यस एन अन्तरगत बनका नियमावली विपरित कन काय गरी त्यसबाट कसका हानीनाक्सानी भएका रहछ भन त्यस्ता हानी नाक्सानी निजबाट न भराइनछ ।

३२. पनरावदन : यस एनका दफा ३१ बमाजिम दिएका सजायमा चित्त नबभ्कन पक्षल पतीस दिनभित्र सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा पनरावदन दिन सक्नछ ।

३३. बीमा सम्बन्धी व्यवस्था: (१) यस एन बमाजिम करार गरी गरिएका कषि उपजका उत्पादनका सम्भ्काताका आधारमा विमा समितिल ताकका पकया परा गरी त्यस्ता वीमा काय गन अख्तियार पाएका विमा कम्पनील विमा गनछ ।

(२) वीमा गन पक्रियाका सम्बन्धमा वीमा समितिल समय समयमा निधारण गर बमाजिम हनछ ।

(३) यस एन बमाजिम गरिन व्यावसायिक कषि करारसम्वन्धित निकायमा दता हनासाथ साही मितिबाट लाग हन गरी सम्बन्धित वीमा कम्पनील वीमा गन सक्नछ ।

(४) कन वीमा कम्पनील व्यावसायिक कषि करारका विमा गदा तिन परका क्षतिका अङ्क बराबर आफना खद करयाग्य आयबाट घटाउन पाउनछ ।

३४. पचलित कानन बमाजिम हन : यस एनमा लखिएका विषयमा यस एन बमाजिम र अन्य विषयमा पचलित कानन बमाजिम हनछ ।

३५. वाद्धिक सम्पत्तिका सरक्षण गन पन यस एन बमाजिम कषि व्यवसायका पवद्धन गदा वा व्यवसायिक कषि करार गदा वाद्धिक सम्पत्ति, भागालिक परिचय तथा कषक अधिकार समतका सरक्षण हन गरी गन पनछ ।

खण्ड : १ संख्या : २ मिति : २०७५/०४/१५

३६. नियम वनाउन सक्न यस एनका उद्दश्य कायान्वयन गन कायपालिकाल आवश्यक नियम, निदशिका वा कायविधि बनाउन

सक्नछ ।

३७. बचाऊः यस एनका उद्दश्य तथा बिषयक्षत्रमा पचलित नपाल कानन बमाजिम यस अघि भएका कायहरु यस एन वमाजिम भएका मानिनछ।

खण्ड : १	संख्या : २	मिति : २०७५/०४/१५

अनसची -१

दफा २ का खण्ड (छ) सग सम्बन्धित

(१) खाद्यान्न बाली,

(२) वागवानी जन्यः फलफल, तरकारी, मसलाबाली, पष्प

(३) पशु, पन्छी

(४) माछा, मास,दध,फल,हाड,छाला,ऊन

(५) च्याउ,

(६) मारी, रशम

(७) चिया, कफी, अलची, सपारी, घासवाली

(८) तलहन, दलहन

(९) कपास, जट, उख,रबरखती,टिमर

(१०) कषि पयटन

(११) कषिका सब उपक्षत्रसग सम्बद्ध उत्पादन र सा शब्दल आधागिक पयाजनमा हन कषिवस्तहरु

(१२) कषि तथा पशजन्य उत्पादनका पशाधन उद्याग

(१३) कषि तथा पशजन्य उत्पादन सामागी (दाना, मलखाद्य, विषादी, आषधी) आदिका पशाधन उद्याग

(१४) खती पणालीमा समाबिष्ट कषि तथा पशजन्य बस्तहरु ।

खण्ड : १	संख्या : २	मिति : २०७५/०४/१५

अनसची (२)

दफा १९ सग सम्बन्धित

(क) करारका पक्षहरू,

(ख) करार खतीका क्षत्र,

(ग) जग्गा र भातिक साधन,

(घ) वस्तका विवरण,मात्रा,

(ङ) गणस्तर,

(ङ) सम्झाताकावधि,

(च) उत्पादन गरिन वस्तका खरिद/बिक्री मल्य,

(छ) भक्तानीका पक्रिया,

(ज) ढवानीका दायित्व,

(झ) उत्पादन पक्रिया,

(ञ) अनगमनका पक्षहरू,

(ट) काब बाहिरका परिस्थितिबाट उत्पादनमा पन सक्न असर र त्यसका दायित्व,

(ठ) गणस्तर निधारणका आधारहरू,

(ड) पक्षहरूल एक अकालाइ उपलब्ध गराउन सवा तथा सविधा,

(ढ) करारका पालनामा विवाद भएमा अपनाइन समाधानका उपाय जस्त मलमिलाप तथा मध्यस्थता लगायतका विषय वस्तहरू आदि ।

(ण) कषि उपजका मल्य निधारण सम्वन्धी व्यवस्था ।

प्रमाणीकरण मिति :२०७४/०९/३० गेत

राजपत्रमा प्रकाशित मिति :२०७५/०४/१५ गेत

आज्ञाले ,

रंजिता झा

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत